

نقش والدین در تربیت اقتصادی فرزندان در آیات و روایات

چکیده:

خانواده در تربیت اقتصادی فرزندان نقش بسزایی دارد. جایگاه خانواده در رشد اقتصادی فرزندان و آموزش راه های جلوگیری از اسراف و تبذیر اهمیت این مسئله را بیشتر نمایان می کند. چرا که تربیت صحیح در دوران کودکی هر فرد ریشه دارد. گفتار، رفتار و عمل مادر و پدر در رفتار و اندیشه فرزند نقش پررنگ و قابل توجهی دارد به طوری که تربیت اقتصادی فرزند، پرورش روحیه اقتصادی و شکل گیری نگاه فرزندان به زندگی به نوع تربیت و آموزش های پدر و مادر بر می گردد. اکثر اوقات والدین فکر می کنند وظیفه تربیتی فرزندان صرفاً در رعایت آداب نظافت، پوشش، رفتار و گفتار خلاصه می شود در صورتی که اگر فرزندان تربیت اقتصادی مناسبی نداشته باشند در زندگی با مشکلات عدیده ای مواجه خواهند شد. پس بهتر است والدین با نگرش تربیتی، فرزند خود را به تدریج با مسئولیت هایش آشنا کنند و او را برای یک زندگی متحرک و پر تکاپو آماده سازند، که این امر زمینه ساز موفقیت اقتصادی او در آینده خواهد شد. لازم به ذکر است این مقاله با استفاده از منابع تفسیری و کتب مرتبط با این موضوع به روش کتابخانه ای و شیوه توصیفی - تحلیلی، در پنج بخش جمع آوری شده است تا راهنمایی برای والدین دغدغه مند باشد.

کلیدواژه ها: تربیت - تربیت اقتصادی - اقتصاد - فرزندان.

مقدمه :

جهان امروز دریافته است که تعلیم و تربیت آشکار و پنهان افراد نوعی سرمایه گذاری ملی است و هر کشوری که در این راه بیشتر بکوشد، بی تردید از ثمرات آن در آینده برخوردار خواهد شد (پیغامی و تورانی، ۱۳۹۰).

اتخاذ تصمیم های اقتصادی مهم در چهار چوب نقش های مصرف کننده، تولید کننده و سرمایه گذار زمانی فراهم می شود که افراد جامعه مفاهیم اقتصادی و کاربرد آنها را درک کنند و تصمیم های اقتصادی موسسه ها، دولت و افراد را تشخیص دهند. تربیت اقتصادی برای سلامت اقتصاد ملی در هر جامعه ای امری حیاتی است و به شهروندان اجازه می دهد که طرح هایی را برای آینده مالی موفق تدوین کنند، درک بهتری از سیاست گذاری های اقتصادی دولت داشته باشند و مهارت های لازم برای رسیدن به اهداف شخصی مانند پس انداز، آموزش عالی و سرمایه گذاری را کسب کنند (سانتامرو ۱، ۲۰۰۳).

میان توسعه ی اقتصادی که استقلال، ثبات و پویایی یک جامعه را به دنبال دارد و مقوله ی آموزش، رابطه ی مستقیمی وجود دارد و در واقع «هیچ کشوری بدون سرمایه گذاری در حوزه ی آموزش نمی تواند به توسعه ی اقتصادی پایدار دست یابد» (بیکر، ۱۹۹۰، ص ۱۵).

اسلام به همه ی جنبه های زندگی فردی و اجتماعی انسان توجه دارد. با وجود اینکه هدف از آفرینش انسان را تکامل معنوی او می داند، در عین حال، توجه خاصی به مسائل اقتصادی و مادی او دارد و در کنار توجه به آخرت، به انسان گوشزد می کند که نصیب دنیا را نیز از دست ندهد (ایمانی، ۱۳۹۱).

ریشه های توجه به فرهنگ و تربیت اقتصادی در تمدن اسلامی ایرانی و در میان علما و حکمای مسلمان را وجود دستوراتی در همه ی زمینه ها در میان آموزه های این دین دانست.

از جمله شاخص های اصلی اسلام که در آیات و روایات بر آن تأکید شده، کسب روزی حلال است که هیچ گونه مسامحه و استثنایی در این زمینه نمی توان قائل شد. امام علی (ع) با این تعبیر که «طلب کننده ی روزی حلال، همانند جهاد کننده در راه خدا است» (ابن ابی جمهور، ۱۴۰۵، ج ۳، ص ۱۴۲؛ نعمان مغربی، ۱۳۸۵، ج ۲، ص ۱۵) و «از نشانه های پرهیزگاران، جست و جوی کسب حلال است» (شریف رضی، ۱۳۷۹، خطبه ۱۹۳)، بر کسب حلال تأکید کرده است.

افراد علی رغم هر جایگاهی که ممکن است داشته باشند، براساس مسئولیتی که در برابر خانواده و جامعه دارند و بر حسب ضرورت و نیاز، باید به کار و تلاش هم اهتمام داشته باشند چنانکه امام علی (ع) در دوره ی رسالت رسول خدا (ص)، علی رغم سابقه و جایگاهی که داشتند، برای درختان خرما ی گروهی از یهودیان مدینه، با دستان خود آب می کشید تا حدی که دستانش تاول می زد (ابن ابی الحدید، ۱۳۷۸، ج ۱، ص ۲۲).

فرزندان از دورانی که متولد می شوند تربیت آنان در زمینه های گوناگون اجتماعی، اقتصادی و اعتقادی صورت میگیرد. تربیت اقتصادی، به معنای دادن بینش صحیح بر پایه دستورات آیات و روایات است. والدین باید فرزندان خود را فردی سالم و متعهد به جامعه بار آورند. این امر دیگر امور تربیتی را تحت الشعاع قرار خواهد داد. اقتصاد، مهارتی آموختنی است و داشتن مهارت در کنترل و نگهداری پول که به معنای اندوختن ثروت است، محصول فرآیند یادگیری است که خود در برگیرنده ی یادگیری مشاهده ای و یادگیری آموزشی است. این مقاله آموزش مهارت های زندگی به فرزندان که یکی از مهم ترین آنها تربیت اقتصادی است را شامل می شود. چرا که باورهای انسانها که شکل دهنده رفتار آدمی است در زندگی اجتماعی و اقتصادی نقش مهم دارد.

با بررسی پیشینه ی تحقیق، این نتیجه حاصل شد که اکثر پژوهش ها به طور کلی به مسئله ی تربیت اقتصادی (حیدری، ۱۳۸۰؛ طهماسبی سروستانی، ۱۳۷۹؛ جدیری، ۱۳۷۸) پرداخته و پژوهش های محدودی هم به طراحی برنامه (پیغامی و تورانی، ۱۳۹۰) و تدوین الگوی اسلامی ایرانی فرهنگ اقتصادی با استفاده از آثار تمدن اسلامی (طغیانی و زاهدی وفا، ۱۳۹۱) اقدام کرده اند؛ بنابراین به دلیل نبود چهار چوب سازمان دهی شده در این زمینه، این پژوهش که به روش کتابخانه ای، با عنوان نقش والدین در تربیت اقتصادی فرزندان نگاشته شده به دنبال تبیین ضرورت تربیت اقتصادی فرزندان در خانواده و نقش والدین است که قابلیت کاربردی در نهاد خانواده به هدف رشد انسان های مستقل، کوشا، با اعتماد به نفس و مفید برای خانواده و جامعه داشته باشد.

پس بعد از تعاریف، ابتدا با دلایل قرآنی و روایی و عقلی، ضرورت آن را بیان کرده و بر اثبات آن صحه میگذاریم، سپس فضای اقتصادی حاکم بر خانه را عنوان کرده و بعد از آن نقش والدین را بیان میکنیم.

۱- مفهوم شناسی

۱-۱- تربیت

تربیت در زبان فارسی به معانی پروردن، آداب و اخلاق را به کسی یاد دادن، آموختن و پروردن کودک تا هنگام بالغ شدن به کار رفته است (دهخدا، ص ۲۹۵). واژه تربیت با دو ماده لغوی ربو و ربب مرتبط است. ریشه ربب به معانی گوناگونی مانند: حضانت در دامان خود پروردن (فراهیدی، ص ۱۵۵)، حفظ و مراعات و سرپرستی^[۱] منظور، ص ۴۱۲، اصلاح و بر عهده گرفتن کاری و همراهی با آن (ابن فارس، ص ۹۱۱)^[۲] و ایجاد چیزی و به تدریج تکامل بخشیدن آن (راغب اصفهانی، ص ۹۵۵)^[۳] به کار رفته است.

شهید مطهری در تعریف تربیت اینگونه بیان می کند: تربیت عبارت است از پرورش دادن، یعنی استعدادهای درونی ای را که بالقوه در یک شیء موجود است به فعلیت درآوردن و پروردن. و لهذا تربیت فقط در مورد جاندارها یعنی گیاه و حیوان و انسان صادق است و اگر این کلمه را در مورد غیرجاندار به کار ببریم مجازاً به کار برده ایم، نه اینکه به مفهوم واقعی، آن شیء را پرورش داده ایم (مطهری، ج ۲۲، ص ۵۲۲)^[۴]

و مفهوم تربیت از منظر اسلام یعنی « پرورش همه جنبه های فکری و عاطفی و جسمی و اجتماعی شخصیت اسلامی و ساماندهی رفتارهای او براساس مبانی و دستورهای اسلامی برای تحقق هدف های اسلام در زمینه های گوناگون زندگی » (مطهری، ۱۳۹۸، ص ۶).

۱-۲- تربیت اقتصادی

امروزه در ادبیات متعارف مراد از « تربیت اقتصادی » برنامه ها و اقداماتی است که بیشتر کشور های پیشرفته برای فرهنگ سازی در حوزه اقتصاد به اجرا در می آورند و تربیت اقتصادی عبارت است از آموزش و تأدیب فرزندان براساس التزام به اصول ارزشمند اخلاقی در حوزه اقتصاد، تا هویت و تصور فرزندان از خودشان بر اساس دستورات اسلام از اقتصاد قوام یابد.

و تربیت اقتصادی از دیدگاه اسلام عبارت است از: ایجاد آمادگی لازم در مرتبه‌ی به نحوی که ضمن شناختن استعداد اقتصادی خود، بتواند به بهترین وجه آن را شکوفا کند و با اتخاذ میانه روی، از منابع موجود به نحوی بهره‌برداری کند که ممکن و میسر باشد و در طریق تولید، توزیع و مصرف، شریعت الهی را در نظر داشته باشد و همه‌ی این فعالیتها را در جهت قرب به خدا و کسب رضای او به انجام برساند. (ایمانی، ۱۳۹۱، ص ۱۶).

۲- ادله قرآنی و روایی و عقلی تربیت اقتصادی

در روایتی امیرالمومنین علی (ع) می‌فرماید: «كَادَ الْفَقْرُ أَنْ يَكُونَ كُفْرًا» (کلینی، ۱۳۶۷، ج ۲، ص ۳۰۷) این روایات مذموم بودن فقر و اثر آن بر ایمان را به خوبی بیان می‌کند. اما ادله زیر را برای بیان اهمیت و ضرورت هر چه بیشتر تربیت اقتصادی بیان می‌کنیم.

۲-۱- دلیل اول: آیه وقایه

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ... ی کسانی که ایمان آورده اید! خود و خانواده خویش را از آتشی که هیزم آن انسان‌ها و سنگ‌هاست نگه دارید (تحریم، ۳).

صیانت دو گونه می‌باشد گاهی حفاظت از خطر به شکل مستقیم است و گاهی غیر مستقیم. بدین صورت که خود جلوگیری از خطر در اختیار انسان نیست اما مقدمات آن در دایره اختیار انسان باشد. معنی این آیه این است که خود و اهل خویش را از مقدمات و موجبات افتادن در آتش دوزخ، حفاظت و صیانت کنید.

بنابراین بر اساس آیه کریمه، والدین نسبت به خانواده خویش که فرزندان قدر متیقن آن می‌باشد وظیفه حفاظتی و صیانتی دارند و واجب است زمینه نجات از آتش دوزخ را فراهم سازند. براساس قرینه عقلی باید گفت

إِلَّا مَا سَعَىٰ نَجْم، ۳۹). انسان عاقل و آخرت گرا خود را برای آن زمان آماده می کند . پس والدین ، خود باید در زندگی اهل جهاد اکبر باشند و آن را نیز به فرزندان خود آموزش دهند . پیامبر (ص) میفرماید: «مجاهد کسی است که به خاطر خدا با نفس خود مبارزه کند» (کنز العمال، ۱۱۲۶۱)

کسی که به خدا ایمان دارد و ایشان را ناظر بر اعمال خود بداند در معاملات اقتصادی و کسب و کار خود رضایت الهی را در نظر دارد. در این صورت است که فرد با مردم مدارا دارد و حق و انصاف را رعایت می کند و بسیاری از مسایل فقهی و تربیتی را خود انجام میدهد چون همه چیز خود را از خدا می داند . پس خمس و زکاتش را پرداخت می کند و از قرض دادن و کمک به نیازمندان لذت می برد . اگر هم دچار مشکلات اقتصادی شود صبر پیشه می کند و از خدای بزرگ یاری می طلبد (استَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاتِ؛ بقره، ۱۵۳).

۵-۸- سوق دهی فرزند به علاقه و تخصص و تعهد

در جامعه اسلامی مجموعه روابط اقتصادی بر محور تکامل مادی و معنوی انسان و صیانت از کرامت انسانی شکل گرفته ؛ زیرا غایت اصلی ، دست یابی به جایگاه والای اخروی است . در این راستا یکی از عوامل بنیادی برای تحقق اقتصاد اسلامی ، تربیت افرادی شایسته ، صالح و آگاه با مهارت های مورد نیاز جامعه در چارچوب خانواده است. در بینش اقتصادی اسلامی ، متعهد غیر متخصص و متخصص غیر متعهد موجب اخلاص و فساد می گردد و در آیات قرآنی بر لزوم همراهی این دو خصیصه در فعالان اقتصادی تاکید شده است (قصص، ۲۶ و یوسف، ۵۵).

بر اساس برخی از آیات از جمله سوره هود آیه ۳۷، سوره قصص آیه ۲۷، سوره انبیا آیه ۸۰ و شغل حضرت نوح علیه السلام را نجاری و شغل حضرت شعیب علیه السلام را دامداری و کارگری و شغل حضرت موسی علیه السلام را شبانی و کارگری و شغل حضرت داود را زره سازی و آهنگری و شغل حضرت آدم علیه السلام را کشاورزی و شغل حضرت ابراهیم خلیل را کشاورزی و دامداری ، شغل حضرت ادريس خیاطی و حضرت یعقوب و ایوب زراعت و دامداری و شغل حضرت هود و صالح تجارت و حضرت سلیمان حصیر بافی و حضرت عیسی صیادی و نجاری و حضرت محمد صلی الله علیه وآله تجارت و صیادی و شبانی بوده است . پس صحیح نیست فرزندان را حتماً به شغل های دولتی یا مورد علاقه خود سوق دهیم چرا که روزی رسان خداوند متعال است و فرزند در شغل مورد علاقه موفق تر خواهد بود و تعهد بیشتری خواهد داشت . طبق آیات و روایات روزی حلال و طیب باید اصل قرار گیرد و کسی که در این مسیر از دنیا برود اجر شهید را دارد .

۹-۵- مشورت کردن

مشورت کردن با فرزندان، نوعی جلب مشارکت آنان بوده و موجب رشد و تعالی شخصیت آنان می گردد. زیرا با این کار احساس مفید و مستقل بودن می نماید و راه مبارزه با مشکلات و یافتن راه حل در آنان شکوفا می شود چرا که یاد میگیرند جوانب مختلف یک موضوع را بسنجند، بعد تصمیم بگیرند و اعتماد به نفس در وجودشان تقویت می گردد.

امام علی (ع) می فرماید: «آن کس که از افکار و آراء گوناگون استقبال کند، صحیح را از خطا خوب شناسد» (نهج البلاغه، حکمت ۱۷۳).

پس مشورت کردن هم برای فرزند و هم والدین مفید خواهد بود، زیرا طبق فرمایش امام علی (ع) در عقل های آنان شریک میشود و این کار موجب می شود تصمیم بهتری گرفته شود و از طرفی فرزند با بسیاری از مسائل و ابعاد اقتصادی آشنا می شود.

نتیجه گیری:

ادله عقلی و ادله قرآنی بر این امر دلالت دارد که باید والدین به تربیت اقتصادی فرزندان اهمیت ویژه ای داشته باشند چرا که اگر فرزندان تربیت اقتصادی مناسبی نداشته باشند در زندگی با مشکلات عدیده ای مواجه خواهند شد که دیگر امور تربیتی را تحت الشعاع خود قرار خواهد داد. پای بندی فرزندان به اصول صحیح مصرف و اقتصادی اندیشیدن سبب می شود که فرزندان الگوی صحیح مصرف و پیاده کردن اقتصاد سالم در زندگی را یاد بگیرند. آموزش های صحیح والدین به فرزندان در تربیت درست و کامل آنان تاثیر دارد. والدین می توانند با الگوی فکری و رفتاری صحیح فرزندان را تلاشگر و مقید به اصول الهی تربیت کنند تا نه تنها سربار نباشند بلکه برای خود، خانواده و جامعه مفید واقع شوند. هنگامی که پدر و مادر با رعایت نکات مربوطه، فضای اقتصادی خانه را امن می کنند و در مسائل و مشکلات اقتصادی، با توجه به سن فرزند، با او مشورت

کرده و کمک میگیرند، فرزند بسیاری از موارد اقتصادی را یاد می گیرد که در این صورت هم می تواند نیازهای خود را رفع کند و در بسیاری از موارد به پدر و مادر و دیگران کمک کند. وقتی فرامین الهی در زندگی رعایت شود فضای اقتصادی جامعه سالم و مورد اعتماد خواهد بود و جامعه به سوی پیشرفت و ترقی حرکت خواهد کرد.

منابع:

قران کریم

نهج البلاغه

۱. ابن ابی الحدید، شرح نهج البلاغه، دار الاحیاء الکتب العربیه، چاپ اول، ۱۴۰۴ق.
۲. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، بیروت دارصادر، اول، ۱۴۰۵ق.
۳. ابن فارس، أحمد بن فارس، معجم مقاییس اللغة، عبد السلام محمد هارون الناشر: دار الفكر، ۱۹۷۹م.
۴. دهخدا، علی اکبر، لغتنامه، زیر نظر محمد معین و سید جعفر شهیدی، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۸۵.
۵. راغب اصفهانی، ابوالقاسم حسین بن محمد بن فضل، المفردات فی غریب القرآن، تحقیق صفوان عدنان داوودی، بیروت، دارالعلم و دارالشامیه، ۱۴۱۶ق.
۶. ابن ابی الحدید، فخرالدین ابوحامد عبدالحمید؛ شرح نهج البلاغه؛ تحقیق محمد ابوالفضل ابراهیم؛ قم، مکتبه آیت الله المرعشی النجفی، ۱۳۶۳ش.
۷. شریف رضی، محمد؛ نهج البلاغه؛ ترجمه ی محمد دشتی؛ قم، مشرقین، ۱۳۷۹ش.
۸. طباطبایی، محمد حسین؛ تفسیر المیزان؛ ترجمه محمد باقر موسوی؛ قم، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۷۸ش.

۹. طبرسی، فضل بن حسن؛ مجمع البیان؛ تحقیق محمدجواد بلاغی؛ تهران، ناصر خسرو، ۱۳۷۳ش.
۱۰. پیغامی، عادل؛ تورانی، حیدر (۱۳۹۰). «نقش برنامه درسی اقتصاد در برنامه تعلیم و تربیت رسمی و عمومی دنیا: ارائه یک برنامه عمل برای یک برنامه درسی مغفول»، فصلنامه نوآوری های آموزشی، س ۹، ش ۳۷، ص ۳۱-۵۲.
۱۱. طبری، ابوجعفر محمد بن جریر، جامع البیان فی تفسیر القرآن، ج ۲، بیروت، دارالمعرفه، ۱۴۱۲ق.
۱۲. فراهیدی، خلیل بن احمد، العین، بیروت، دارالحیاء التراث العربی، ۱۳۶۴.
۱۳. قحف منذر، مقدمه ای بر اقتصاد اسلامی، عباس عرب مازار، سازمان برنامه و بودجه، ۱۳۷۶.
۱۴. قرائتی محسن، تفسیر نور، ج ۱، تهران، مرکز فرهنگی درس هایی از قرآن، ۱۳۸۳.
۱۵. مطهری مرتضی، نظری به نظام اقتصادی اسلام، ج ۲، تهران، انتشارات صدرا، ۱۳۸۵.
۱۶. _____، مجموعه آثار، ج ۲۲، قم، صدرا، یازدهم، ۱۳۸۳.
۱۷. مکارم شیرازی ناصر، تفسیر نمونه، ج ۶، تهران دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۴.
۱۸. طغیانی، مهدی؛ زاهدی وفا، محمد هادی (۱۳۹۱)، «امکان بهره گیری از آثار تمدن اسلامی در طراحی و تدوین الگوی اسلامی ایرانی فرهنگ اقتصادی»، س ۲، ش ۲، پیاپی ششم، ص ۵۵-۷۶.
۱۹. جعفری، یعقوب (بی تا)، تفسیر کوثر، ج ۵ و ۶، قم، هجرت.
۲۰. طبرسی، فضل بن حسن (۱۳۶۰)، مجمع البیان، تهران، نشر فراهانی.
۲۱. محمدی ری شهری، محمد (۱۳۷۷)، میزان الحکمه، ج ۵، ترجمه حمیدرضا شیخی، قم، موسسه دارالحديث.
۲۲. کلینی رازی، ابوجعفر محمد بن یعقوب بن اسحاق (۱۳۶۵)، الکافی، ج ۵ و ۶، تحقیق علی اکبر غفاری، تهران، دارالکتب الاسلامیه، چاپ چهارم.
۲۳. نوری، طبرسی میرزا حسین، مستدرک الوسائل، ج ۲، ص ۱۸۶، موسسه احیاء التراث قم.
۲۴. متقی هندی، علاءالدین علی بن حسام الدین، کنز العمال فی سنن الاقوال و الافعال، بیروت، موسسه الرساله، بی تا.

۲۵. جدیری، محمدحسن، (۱۳۷۸)، تربیت اقتصادی کودکان از دیدگاه اسلام، پایان نامه کارشناسی ارشد، به راهنمایی گل بابا سعیدی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرکز، تهران.
۲۶. جدیری، حسن (۱۳۸۰)، تربیت اقتصادی از دیدگاه اسلام، پایان نامه کارشناسی ارشد، به راهنمایی گل بابا سعیدی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرکز، تهران.
۲۷. طهماسبی سروستانی، رابعه (۱۳۷۹)، تربیت اقتصادی در نهج البلاغه، به راهنمایی علی قائمی امیری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرکز، تهران
۲۷. حر عاملی، محمد بن حسن، ۱۴۰۳ق، وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه، تحقیق عبدالرحیم ربانی شیرازی، پنجم، بیروت، دار احیاء التراث العربی.
۲۸. نبوی، سید صادق، نقش تربیت اقتصادی نهاد خانواده، علوم تربیتی، نشریه پیوند، ۱۳۹۷.

مقالات

۱. ایمانی، محسن، تربیت اقتصادی در راستای تحقق تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی، پیوند، ش ۳۹۰، سال ۱۳۹۱.
۲. محصص، مرضیه، مبانی و مصادیق تعلیم و تربیت اقتصادی فرزندان در خانواده اسلامی، دوره ۲۰، شماره ۱۰۳ - اسفند ۱۳۹۳.
۳. صنعتی، فاطمه؛ تبیین مؤلفه های تربیت اقتصادی براساس آموزه های اسلامی، دو فصلنامه علمی-پژوهشی تربیت اسلامی، س ۱۲، ش ۲۴، بهار و تابستان ۱۳۹۶، ص ۷۳-۹۷.
۴. قبادی، آیت؛ تبیین مؤلفه های تربیت اقتصادی در سیره علوی، دو فصلنامه علمی-پژوهشی آموزه های تربیتی در قران و حدیث، ۱۳۹۸، ص ۶۱-۷۹.
۵. لطیف مطهری، محمد، وظیفه والدین در تربیت اقتصادی فرزندان، راه شکوفایی، سال یازدهم، شماره هجدهم، ۱۳۹۸.